

Иницијатива грађана да се у програм Фонда за шуме АП Војводине за 2024. годину уврсти суфинансирање израде локалних вишегодишњих планова пошумљавања

POŠUMIMO
VOJVODINU

Новембар 2023.

Општине у Војводини са највећом и најмањом шумовитошћу

Општина/град	Површина обраста шумама (ha)	Општина/град	Шумовитост (%)
Шид	21.112	Беоцин	37,8
Ковин	12.206	Сремски Карловци	31,7
Сремска Митровица	11.030	Шид	30,7
Пећинци	9.260	Пећинци	19,9
Рума	8.228	Ириг	18,5
Вршац	8.054	Ковин	16,7
Беоцин	6.977	Апатин	15,4

Површина ових седам општина и градова чини 19,6% површине АПВ.

Површина шума у њима је 76.867 хектара, или 55% свих шума у АПВ.

Извор: Програм развоја шумарства у АПВ 2013.

Општина/град	Површина обраста шумама (ha)	Општина/град	Шумовитост (%)
Темерин	1,61	Темерин	0,0
Србобран	8,83	Србобран	0,0
Мали Иђош	25,93	Мали Иђош	0,1
Житиште	90,51	Житиште	0,2
Пландиште	125,83	Пландиште	0,3
Кула	153,98	Кула	0,3
Врбас	159,00	Кикинда	0,3
Бачки Петровац	168,08	Врбас	0,4
Стара Пазова	192,50	Стара Пазова	0,5
Сента	210,82	Сента	0,7

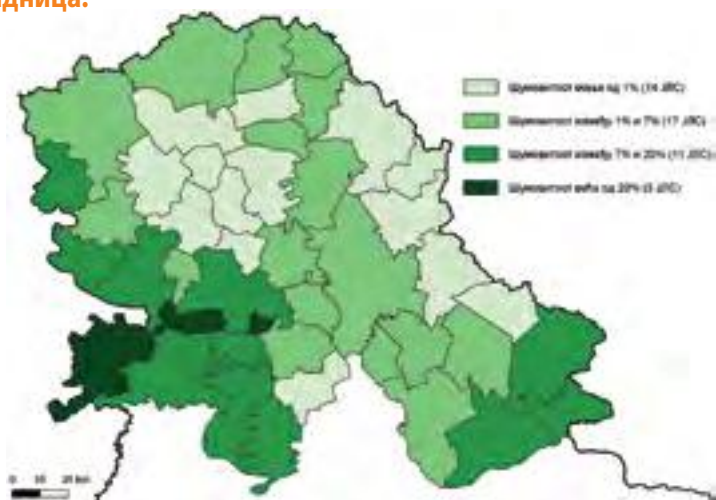
Површина ових 10 општина и градова чини 14,8% површине АПВ.

Површина шума у њима је 1.137 хектара, или 0,8% свих шума у АПВ.

Извор: Програм развоја шумарства у АПВ 2013.

Пошумимо Темерин, Врбас и Сечањ

Аутономна покрајина Војводина једно је од најмање шумовитих подручја у Европи. По званичним подацима, у АП Војводини је под шумама око 140 хиљада хектара, или око 7% територије. У складу са стандардима развијених земаља, АП Војводини тренутно недостаје још око 170 хиљада хектара нових шума и заштитних засада у пољопривреди, што је појас ширине 17 и дужине 100 километара – од Новог Сада до Суботице. За такав подухват потребно је, по званичним проценама, око 100 милиона садница.

Шуме у АП Војводини нису равномерно распоређене. Највише шума има на југу и западу, у великим комплексима на Фрушкој гори и Вршачким планинама, у сремским и босутским шумама, Ковиљско-петроварадинском риту, Горњем Подунављу, затим у Делиблатској и Суботичкој пешчари и дуж великих река (Тиса, Тамиш).

Ван ових, по површини релативно малих подручја, више од 80% Војводине је готово потпуно огољено, са тек неколико промила површине под шумама. Шумовитост испод просека од 7% има 31 општина/град, од 45 колико их се налази у АП Војводини, што је скоро 70%. Испод 1% шума има трећина, или 14 општина и градова.

У АП Војводини пољопривредно земљиште има приоритет и заузима највећу површину. Али, квалитет земљишта видљиво је опао, нарочито

садржај хумуса, а утицај ерозије ветра је такав да смо сведоци и пешчаних олуја. Неподељено мишљење стручњака је да је садашња пољопривреда без шума – неодржива.

Недостатак шума итекако негативно утиче на пољопривреду, економију и здравље људи. Шуме спречавају ерозију и исушивање земљишта, штите нас од суша и поплава, ублажавају негативне последице климатских промена, повољно утичу на прилагођавање климатским променама, пречишћавају и повећавају квалитет ваздуха, воде и земљишта, повећавају приносе у пољопривреди и квалитет хране, станишта су за 80% врста, чувају биолошку разноврсност, повољно утичу на туризам, пчеларство, психичко и физичко здравље људи. Штете и изгубљене добити због недостатка шума у Војводини, мере се десетинама милиона евра годишње.

Фонд за шуме АП Војводине није довољно делотворан

Закон о шумама прописује накнаде за коришћење и за промену намене шума, које су 70% приход покрајинског, а 30% буџета општина и градова. Приходи од ових накнада користе се кроз покрајински и локалне фондове за шуме.

Фонд за шуме АП Војводине основан је 2010. г. са циљем финансирања очувања, заштите и унапређења стања постојећих, као и подизања нових шума. Међутим, убедљиво највише новца из Фонда, већ годинама троши се на изградњу шумских путева, што је активност коришћења шума. Од 2016. године је за шумске путеве потрошено збирно 435,3 милиона динара, или 62% свих средстава Фонда, а за пошумљавање само 73,8 милиона динара, или око 10%. У поређењу са потребама, то је недовољно и сваке године све мање“.

Општина Србобран једина је локална самоуправа у Војводини која има вишегодишњи план пошумљавања на својој територији.

Општине и градови слабо се јављају на конкурсе за пошумљавање

На покрајинске конкурсе за пошумљавање, општине и градови спорадично се јављају и у томе је један од разлога зашто се у Фонду тако мало новца троши на подизање нових шума. На конкурсима увек буде само од 4 до 8 пријава, са минималним новчаним захтевима, тако да највећи део новца планиран за ову намену остаје неподељен.

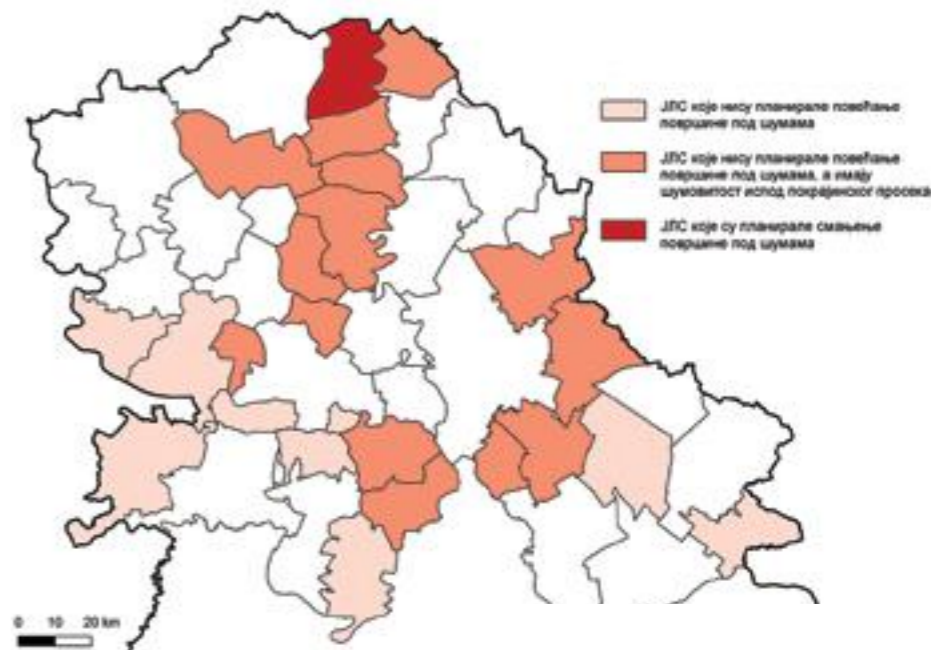
У последњих 10 година, средствима Фонда пошумљено је само око 1100 хектара, тако да до достизања оптималне шумовитости треба око 1500 година. По информацијама које имамо од локалних еколошких удружења, значајан део нових шума није преживео, због недостатка неге након садње, пожара, преоравања или других ризика.

Важан разлог који онемогућава пошумљавање је и недостатак вишегодишњих оперативних планова пошумљавања. У 2022. години, у АП Војводини једино је Општина Србобран имала овакав план. Потребно је да ови документи садрже листу конкретних површина које су општине и градови издвојили за пошумљавање, на којима су решени имовинско-правни и катастарски односи, спроведена сва истраживања, затим да су одређене врсте које ће се на датим површинама садити, управљачи који ће се о тим шумама бринути након садње, колико ће све ове активности коштати и у ком року ће се спровести. Закон о шумама не прописује као обавезно усвајање ових планова, али у досадашњој пракси се показало да је њихово постојање неопходно.

Све општине и градови у АП Војводини имају локалне просторне планове, који су усвојени у периоду од 2006. до 2014. године. У свим плановима дате су површине шума и шумског земљишта, као и очекивана површина до истека плана. Подаци су из периода од 1992. до 2009. године. По овим подацима, у АП Војводини има 150,5 хиљада хектара шума и шумског земљишта. До 2025–2030, када планови истичу, планирано је да буде 160,2 хиљаде хектара, што је за само 9,7 хиљада хектара више. Ни Управа за шуме, ни Покрајински секретаријат за пољопривреду, шумарство и водопривреду, ни локалне самоуправе немају податке о тренутној шумовитости, тако да не можемо знати да ли су ови планови остварени. Чак 25 од 45 општина и градова уопште није планирало повећање површине шума и шумског земљишта, или је то повећање минимално (испод 3%).

Општина Темерин је званично најмање шумовита у АП Војводини и Србији, По Просторном плану из 2014. године, површина која се катастарски води као шума и шумско земљиште износи само 43 хектара, или 0,25 одсто, а планирано је да до 2024. године у Општини буде 47 хектара. Повећање од само 4 хектара за 10 година је веома неамбициозан план за тако обешумљену локалну заједницу.

По Програму развоја шумарства АП Војводине, површина обрасла

шумом у Општини Темерин износила је само 1,6 хектара, или 0,09 промила, што је убедљиво најмања стварна површина шума у АП Војводини и Србији. До 2024. године планирано је да се повећа на око 53 хектара (или око 3,1 промила).

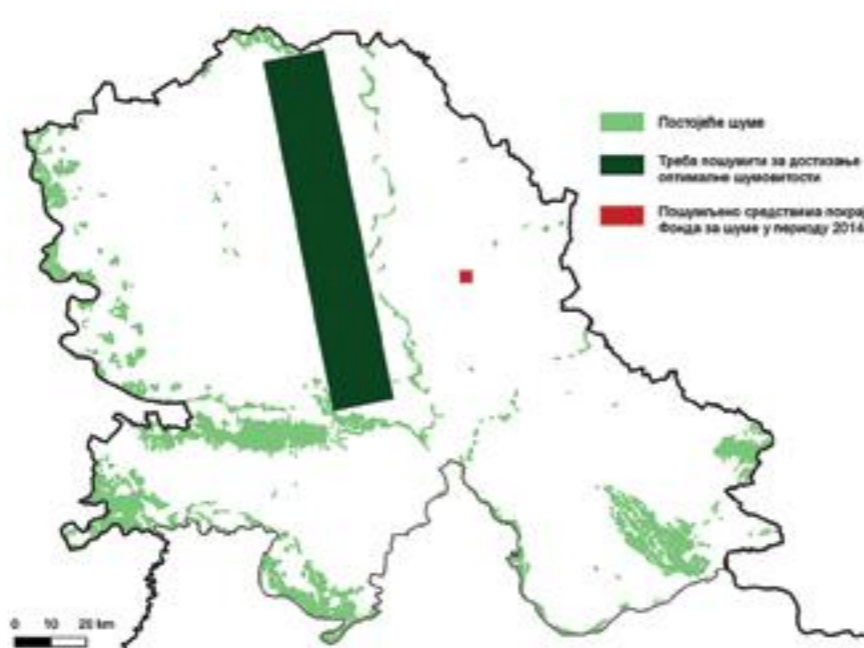
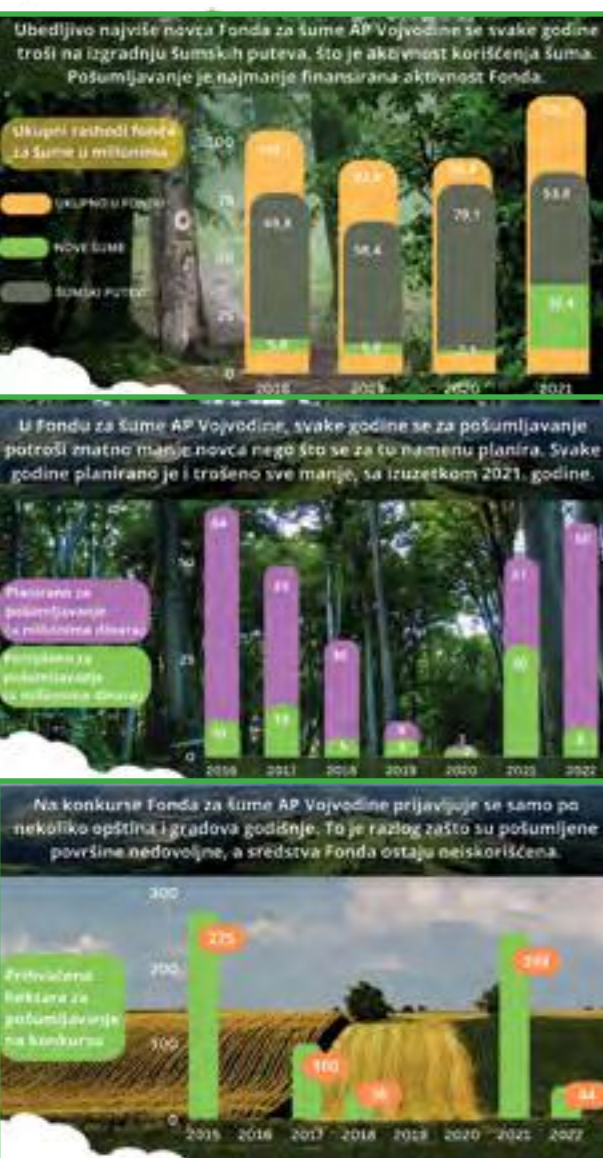
Због овако изразитог недостатка шумовитости, Општина Темерин нема приходе од накнаде за коришћење шума, стога нема локални фонд за шуме и у потпуности је упућена на Фонд за шуме АП Војводине. Међутим, прегледом одлука о додели средстава од 2014. до 2022. године, може се утврдити да општинске структуре никада нису конкурисале за средства покрајинског фонда за шуме.

Општина Врбас је такође једна од најмање шумовитих у АП Војводини, са 159 хектара површине обрасле шумом, или око 4 промила. Због тако ниске шумовитости, у Општини Врбас је и сеча јако мала, па су ниски и приходи од сече – у последњих 8 година збирно само око 150 хиљада динара. Општина повремено шаље захтеве Фонду за шуме АП Војводине и користи средства фонда за подизање нових шума.

Општина Сечањ има 406 хектара површине обрасле шумом, што је око 8 промила. У периоду 2014–2022. године, приходи од накнада за коришћење дрвета били су минимални, за укупно 475.550 динара, од тога, у пет година

били су само по пар стотина динара. Општина Сечањ није имала годишње програме коришћења средстава од ових накнада, нити вишегодишњи програм пошумљавања. Од 2014. до 2022. године, само једном је учествовало ЈКП „Сечањ“ и добило уговор на 2 милиона динара за садњу тврдих лишћара на 12,78 хектара у КО Крајишник.

25 од 45 општина и градова у Војводини просторним плановима уопште није планирало повећање површине шума, или су та повећања безначајно мала.

Има више разлога који онемогућавају или ограничавају пошумљавање, а међу најважнијима су: недостатак земљишта, или суштински, невољност власника да издвоје земљиште за пошумљавање. Пошумљавањем се власници земљишта одричу прихода од обраде или закупа на дужи низ деценија, што не жели нико да учини, па ни држава као највећи власник земљишта. Даљи разлози су невољност и/или недостатак новца за спровођење неопходних мера неге након садње, нерешени катастарски и имовински односи, недостатак квалитетних и еколошки вредних садница и други.

ИНИЦИЈАТИВА

Еколошка удружења и покрети грађана у општинама Врбас, Темерин и Сечањ траже да скупштине ових општина поднесу Покрајинском секретаријату за пољопривреду, водопривреду и шумарство иницијативу:

Да се у предлог Годишњег програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме АП Војводине за 2024. годину уврсти активност – Израда локалних планова пошумљавања, као подтачка, у оквиру програмске активности 0106-1001: Одрживи развој и унапређење шумарства.

Ови вишегодишњи планови пошумљавања морали би да буду оперативни – да садрже листу конкретних површина које су локалне самоуправе

издвојиле за пошумљавање, на којима су решени имовинско-правни и катастарски односи, спроведена неопходна истраживања, затим да су одређене врсте које ће се на датим површинама садити, управљачи који ће се о тим шумама бринути након садње, колико ће све ове активности коштати и у ком року ће се спровести.

Досадашња пракса Секретаријата била је да се овакви планови израђују једнократно, само за мале површине од неколико хектара за које су се локалне самоуправе пријавиле на конкурс за пошумљавање. Вишегодишњи планови израђивали би се за територију локалних самоуправа у целости, за дужи временски период. Са овако припремљеним плановима општине би касније конкурисале код Фонда за шуме АП Војводине, код републичких органа, или код других донатора.

7 одсто Војводине је под шумама, што је чини једном од најмање шумовитих регија у Европи.

Трећина општина и градова има шумовитост мању од 1% територије, а више од **две трећине** је испод војвођанског просека од 7%.

62 одсто новца (435 милиона динара) из Фонда за шуме АПВ потрошено је од 2016. г. на изградњу шумских путева, а само **10 одсто** (74 милиона динара) за подизање нових шума.

Само **4–8 општина** пријавило се од 2016. г. на конкурсе Фонда за шуме АПВ. Зато највећи део новца планираног за пошумљавање увек остане неподељен.

www.posumimovojvodinu.rs

Мрежа „Пошумимо Војводину“ основана је у јануару 2020. године. Тренутно има у чланству 24 удружења и покрета грађана из 15 градова Војводине. Основни циљ мреже је очување и унапређење постојећих шума, као и повећање површина под шумама у АП Војводини. Како би се остварио овај циљ, мрежа делује на повећању утицаја јавности на доносиоце одлука, затим на развијању свести о важности очувања шума и пошумљавања на заштиту природе, пољопривреду и економију, те на медијској видљивости чињеница и решења у вези пошумљавања. Мрежа је отворена за нове чланице, за удружења и покрете грађана који делују у бар једној области повезаној са шумама (заштита животне средине, заштита природе, социјална екологија, пољопривреда, људска права и слично), који су препознати по активизму, искрено заступају вредности грађанског друштва, слободни и независни од било каквог утицаја моћника.

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
BEOGRAD

Станиште
еколошки центар
www.staniste.org.rs

ЕКОЛОШКА
ИНИЦИЈАТИВА
ТЕМЕРИН

Ставови изражени у овој публикацији су ставови аутора и не представљају нужно ставове Хајнрих Бел фондације.